

לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית

"לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית" הן הדרך לבטא את הנחיית מפקד פיקוד מרחבי, באשר לאופן בו נדרשים כוחות לתכנן ולנהל מבצעי לחימה בחזית שתחת אחריותו

סא"ל (מיל) ד"ר זותן דרוק,
לשעבר רע"ן תול"ל במז"י

תא"ל יעקב בנג'ו,
מפקד עוצבת געש

לשיטת תכנון וניהול מבצעי לחימה, ולדגשים לגבי בניין הכוח. החידוש בהסדרה הנוכחית הוא בהכרה ב"מסמך תורתי מותאם חזית", ובהגדרת הסמכות התורתית לגיבוש ולפרסום מסמך תורתי זה, על-ידי מפעיל הכוח ובאישור בונה הכוח. זאת בהגדרה ברורה של דרישות מבצעיות מהכוחות, ושל אמות המידה לבחינתן בתכנון ובניהול המבצעים.

מאמר זה עוסק בעיקר במענה שניתן לנושא בממד לוחמת היבשה, אך בהחלט נכון לבחון אותו גם בממדי הלחימה האחרים. ייתכן כי היקף הכוחות הפועלים בממדים שאינם יבשה ושיטת הפעלתם היא ריכוזית לא מחייבים קבלת מענה שונה משל היום, אך כאמור זהו נושא שראוי להיבחן.

מהות הלוחמה והטכניקות הקרביות מותאמות החזית, והאתגרים בעריכתן

לוחמה וטכניקות קרביות מותאמות חזית הן הדרך לבטא הנחיית מפקד הפיקוד המרחבי, בנוגע לאופן בו נדרשים כוחות לתכנן ולנהל מבצעי לחימה בחזית שתחת אחריותו. הטכניקות משקפות את תורת הלחימה של המערכת המוסדית (זרוע היבשה על מערכיה וחילותיה), באופן המותאם לחזית מסוימת. ההתאמה לחזית יכולה להיעשות בשני תחומים: התאמה למאפייני החזית בהקשרי שטח ואויב, והתאמה לתוכנית מבצעית קונקרטית.

במהלך השנים שרר מתח קבוע בין הצרכים המבצעיים הקונקרטיים של הפיקודים המרחביים, של מפקדות הגיסות ושל האוגדות, ובין בניין הכוח הגנרי של כוחות היבשה. הצורך של מפקדים להתכונן למלחמה והקצב המהיר יחסית של פיתוח הידע ביחידות, בעיקר ביחידות סדירות, הביא לפיתוחם של מסמכים דמויי תורת לחימה. אלה הביאו ליצירת "מגדל בבל" בשפה הצבאית, ומכאן עלה צורך להשליט סדר בדברים. בשנתיים האחרונות נוצר מנגנון לבחינה של הצורך המבצעי לפרסומן של "לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית". המנגנון לא יבטל את התורה הצבאית, אלא יוסיף לה את הקומה הנדרשת לצורך התאמתה למאפיינים הייחודיים של חזית מסוימת.

עיון מעמיק יותר לימד כי תופעה זו התקיימה לפחות מאז שנת 2007, תחת חסות מסמכים תורתיים של זרוע היבשה. בשנת 2007 פורסמה חוברת תורתית, שפירטה דגשים מסוימים להפעלת הכוח במרחב לחימה רווי נ"ט ובעיקר בחזית סוריה, לאור לקחי מלחמת לבנון השנייה.

בשנת 2008 פורסמה חוברת תורתית בה נכתבו דגשים ייחודיים להפעלת הכוח בלחימה בסביבה הכפרית בלבנון, שאפיינה את דרום לבנון. בשתי חוברות אלה נכתבו תיאורים קצרים של מאפייני השטח והאויב בחזיתות אלה. המשמעויות העיקריות שעלו מן החוברות נגעו להפעלת כוחות היבשה בדרג הטקטי, לעקרונות הפעלת הכוח,

לוחמים במהלך לוחמה בשטח.
 הכשירות הבסיסית להילחם בשטחים
 בנויים מהווה בסיס לכשירות מבצעית
 להילחם במחנות פליטים

מה של "כלליות", מאחר ואינם נותנים מענה לכל תוכנית מבצעית של חטיבה זו או אחרת, אלא מגדירים את האופן שבו יש להפעיל את הכוח ב"משפחה" של מקרים בעלי מכנה משותף. לדוגמה, כאשר בשנת 2008 נכתבה חוברת תורתית בשם "הלחימה במתחם הכפרי בלבנון", היא נועדה להתאים את העקרונות הכלליים בתורת הלחימה של כוחות היבשה למאפיינים העיקריים של המתחמים הכפריים בלבנון, כפי שנצפו באותה העת. היא לא כללה עשרות תוכניות מבצעיות קונקרטיות לכיבושם של כל הכפרים בחזית לבנון, השונים זה מזה במאפיינים רבים. זאת בשונה מחוברת של המפח"ש (ורוע היבשה ב"גלגולה" הקודם) שיצאה בסוף שנות ה-80, וכללה תוכניות מבצעיות קונקרטיות לכיבוש כל אחד מהתלים הסוריים בחזית רמת הגולן. מכאן נובע קושי נוסף: אופן הכתיבה הכללי מחד גיסא, בלי להיכנס לתוכניות מבצעיות קונקרטיות לכל מקום ומקום, ומאידך גיסא האופן בו נדרשים כוחות לתכנן ולנהל מבצעי לחימה בחזית מסוימת – לצאת מן ההגדרות הכלליות של תורת הלחימה הקיימת ולהצליח ליישם את הנחיית מפקד הפיקוד המרחבי. לוחמה וטכניקות קרביות מותאמות חזית מחייבות מפקדים בכל דרג להפעיל שיקול דעת בביצוען. זאת מאחר שנדרשת מהמפקד התאמה ייחודית כאמור של הוראתן לכל מקרה ומקרה, בהתאם למשמעויות המבצעיות הייחודיות הנובעות מן השטח, מן האויב, מארגון כוחותיו,

מסמכים אלה קשים לניסוח, מאחר והם מחייבים את כל הדרגים הכפופים להם בקוהרנטיות טקטית ותפיסתית, בשונה מהנהוג במסמכי תורת הלחימה הכלליים אשר נכונים למצבים מגוונים ורבים. מסמכים אלה נגזרים מתפיסת הפעלת הכוח בעלת התוקף בעת כתיבתם, ומן התוכניות המבצעיות המפרטות את פעולת הכוחות לאורה. עם זאת, הרי שגם מסמכים אלה נדרשים למירת

המבנה של מסמכים מותאמי חזית

מבנה מסמכים אלה מחייב, כי בשונה ממסמכי היסוד התורתיים, הם מפורטים ומותאמים כך שיגדירו כיצד יש לעמוד בדרישה מבצעית מסוימת. המבנה של מסמכים אלה יוצר הבנה בין-מדרגית באשר לדפוסי הפעולה של הכוחות, כגון סד"כ, מרחב פעולה ותוצאות צפויות.

הפרקים המחייבים במסמכים אלה:

1. **הסביבה המבצעית.** פירוט המרכיבים הייחודיים בהקשרי שטח, אויב, אוכלוסייה וגורמים אחרים עבור אתגר מבצעי מסוים, ללא חזרה על תורת הלחימה הקיימת. בחלק זה תתואר הערכת המפקד את היגיון הפעולה של האויב, ויינתנו הכלים לשבירת היגיון הערכותיו ופעולתו – עיקרי התחבולה של כוחותינו.
2. **הדרישה המבצעית.** פירוט הדרישה או הדרישות המבצעיות מכוחותינו, לדוגמה: מי יתמודד עם הבעיה? מה נדרש ממנו, לפי סוגי יעדים? מהן המשימות האפשריות? מהן אמות המידה להצלחה במשימה בתכנון ובניהול מבצעים בחזית מסוימת?
3. **עקרונות הפעלת הכוח.** פירוט הרגשים הייחודיים להפעלת הכוח, והכוונת הפעולות הנדרשות מהכוחות בשיטת הביצוע. עקרונות אלה מהווים ביטוי משלים למשמעויות המבצעיות שנכתבו בפרק הסביבה המבצעית, ומגשרים בינם לבין פירוט השיטה.
4. **השיטה והשלבים להפעלת הכוח.** יתארו את צורות התמרון (אגפי, כיתור ועוד), צורות הקרב והמאמצים שיש ליישם כדי להתמודד ביעילות עם האתגר המבצעי כפי שהוגדר. השיטה תיכתב לפי סדר ההתרחשות, ויפורטו רק הרגשים הייחודיים לכל מאמץ: תמרון, פיקוד ושליטה, סיוע קרבי וסיוע מנהלתי.
5. **הדגשים לבניין הכוח לצורך ביצוע לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית.** עלימנת לאפשר את הכנת הכוחות לביצוע המטלות שנכתבו במסמכים אלה, יפורטו טכניקות האימון ומרכיבים נוספים של בניין הכוח.

כשירויות בסיסיות וכשירויות מבצעיות

תחילה נכון להגדיר את שני הסוגים של הכשירויות לפי המונחים התקפים בצה"ל, כדי שניתן יהיה לבחון את הקשר ביניהן.

1. **כשירות בסיסית.** מתייחסת לתפקידים התקניים הבסיסיים של הגורם הנוגע – הפרט והמסגרת – ומגדירה את עמידתו בהם. הגדרת הכשירות הבסיסית היא כללית ואינה מאופיינת על-פי נסיבות מבצעיות, לרבות סביבות מבצעיות מסוימות. כשירויות אלה הן בסיס לכשירויות המבצעיות, והן אלה המאפשרות ורסטיליות בין משימות. לדוגמה, הכשירות הבסיסית להילחם בשטחים בנויים מהווה בסיס לכשירות מבצעית להילחם במחנות פליטים (שיש להם מאפיינים ייחודיים). לכן, הכושר הבסיסי של יחידה להילחם בשטחים בנויים, תאפשר לה להילחם במחנות פליטים תוך התאמת היכולות ושיטות הפעולה למאפיינים הייחודיים שלהם.
2. **כשירות מבצעית.** מתייחסת לתפקידים התקניים המבצעיים של הגורם הנוגע, ומגדירה את מידת עמידתו בהם. תפקידים אלה

כיבוש נפר בלבנון. בשנת 2008 נכתבה חוברת תורתית בשם 'הלחימה במתחם הכפרי בלבנון'

כשירות בסיסית מתייחסת לתפקידים
התקניים הבסיסיים של הגורם
הנוגע – הפרט והמסגרת – ומגדירה את
עמידתו בהם

הם פיתוח של תפקידיו הבסיסיים, והתאמתם לסביבת מבצעים מסוימת.

תורת הלחימה המפורסמת על-ידי המערכת המוסדית מגדירה את הכשירות הבסיסית, ואילו לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית הן הבסיס לקביעת הכשירויות המבצעיות, הנבנות על הכשירויות הבסיסיות ומבטאות את התאמתן למאפייני חזית מסוימת. המערכת המבצעית חייבת להגדירן במשותף עם המערכת המוסדית הבונה את כוחות היבשה, שכדי שניתן יהיה לקבוע את סך הכשירויות הבסיסיות והמבצעיות ותמהילן הנדרש לאימונם של הכוחות.

התרומה שבהסדרת סוג מסמכים זה לשפת הכשירויות, היא ביצירת שיח המבוסס על שפה משותפת בין מפעיל הכוח לבונה הכוח. שיח שנוגע לכשירויות המבצעיות ודן בסוגיות של בניין הכוח – ארגון ואימונים. כך, כאשר מוצג למפקד זרוע היבשה תרגיל אוגדה או תרגיל חטיבה, הרי שמוצגות הכשירויות הבסיסיות והכשירויות המבצעיות אליהן היחידה מחויבת.

היכן טמונה הסכנה? מתי חוזרים ל"מגדל בבל"?

פיתוחן של לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית רבות מדי, עלול ליצור מצב בו הבסיס המשותף של השפה הצבאית מעורער. כתוצאה מכך, תורת הלחימה שפורסמה על-ידי המערכת המוסדית הופכת לריקה מתוכן. עלולות להיווצר "שפות שונות" לכל חזית ואף לחלקים בתוכה, והמפקדים ימצאו עצמם עסוקים בלימוד המונחים, המושגים ושיטות הפעולה בכל חזית – ואלה יהיו שונים מאלה הקיימים בחזית אחרת.

המידה לעמידה בהן. על מפקד הפיקוד המרחבי לבחון מעת לעת את תקפותם של מסמכים אלה, ולהורות על עדכוןם או ביטולם כל אימת שאינם משרתים עוד את כשירות ומוכנות הכוחות ללחימה בחזית שתחת אחריותו. בחינה זו תיעשה על-ידי קצין האג"ם הפיקודי, בסיוע גוף תורת הלחימה במערכת המוסדית המחזיק בידע המתאים לבחינת מסמכי יסוד תורתיים.

סכנה נוספת הטמונה בתוכנן של חוברות אלה, היא שיש להיזהר מפיתוח שפה ומושגים מיותרים שלא לצורך בשם החדשנות והצורך להתאים. לרוב, בחינה מהירה של הצורך המבצעי שיצר מושג זה או אחר, תעלה שהוא כבר קיים ואין דבר חדש בהמצאתו. אחת הדוגמאות לכך הוא המושג "קו הזרקה המידע", שלמעשה מוכל בתוך הפעולות שמפקד נדרש לעשות במעבר בין שלבים בלחימה ובעיקר ב"קו ההתחלה" וב"קו הזינוק".

שיטת פיתוח מסמכים מותאמי חזית

פיתוח לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית נדרש להיעשות באופן רומה לפיתוחה של תורת הלחימה הכללית, אך נכון להרגיש בתהליך זה את הנושאים הבאים:

1. הובלה על-ידי מפקד בכיר שמונה לשם כך מטעם מפקד הפיקוד המרחבי.
2. ארגון צוות עבודה מתאים: מפקדים, קציני מטה מהיחידות המבצעיות, קציני מטה מגופי התו"ל במערכת המוסדית.
3. קיום דיונים עיתיים הרגיים באתגרים, כמענה הקיים, בפערים ובשיטות שיש להוסיף עליו.
4. קיום תטל"גים (תרגילים טקטיים ללא גייסות), משחקי מלחמה וקבוצות חשיבה של מפקדים וקציני מטה במערכת המבצעית, שיעומתו עם האתגרים והכיוונים למענה המבצעי הנדרש.
5. הצגה עיתית למפקד הפיקוד המרחבי של הידע המתפתח, ודיון במהותו ובקבלת הכוונותיו.
6. בחינה מתמדת של הצורך בפרסומו של מסמך מותאם חזית – לעיתים, חוזרים חוזר ומחליטים שהפער בין התו"ל הכללי לצורך המבצעי קטן, ולא מחייב מסמך נוסף.
7. אישור המסמך על-ידי מפקד הפיקוד המרחבי, בשיח עם מפקד זרוע היבשה.
8. הטמעת תוכן המסמך בהשתלמויות מקצועיות, במבחנים שהפיקוד עורך למפקדים הכפופים לו, בתוכניות המבצעיות המתאמות, בהגדרת הכשירויות המבצעיות הנדרשות מהיחידות ובמימושן בתכנון האימונים.

סיכום

לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית הן הדרך לבטא את הנחיית מפקד הפיקוד המרחבי, כיצר נדרשים כוחות לתכנן ולנהל מבצעי לחימה בחזית שתחת אחריותו. המסמכים האלה מגדירים את הכשירויות המבצעיות לכל חזית, ומאפשרים בכך שפה משותפת בבניין הכוח בין המערכת המבצעית ובין המערכת המוסדית, בעיקר בכל הקשור לתחום האימונים. מסמכים אלה נכון שיפותחו במידת הזהירות הנדרשת, כדי לשמור על שפה צבאית משותפת ככל הניתן, שתתאים לכל זירת המלחמה.

* ברצוננו להודות לאל"ם (מיל) משה שמיר, לסא"ל (מיל) דביר פלג ולרס"ן אריאל הירש על הערות המועילות.

מגדל נבל. פיתוחן של לוחמות וטכניקות קרביות מותאמות חזית רבות מדי, עלול ליצור מצב בו הבסיס המשותף של השפה הצבאית מעורער

ההחלטה על פרסומה של לוחמה או טכניקה קרבית מותאמת חזית, צריכה להיות קביעה של המפקד. מפקד הפיקוד המרחבי, בשיח עם מפקד זרוע היבשה (ואחרים לפי צורך), נדרש להחליט שיש בפרסום זה משום קפיצת מדרגה משמעותית מתורת הלחימה הכללית, כדי לתת מענה לאתגר מבצעי בחזית שתחת אחריותו.

הצורך בפרסום מסוג זה מחייב בחינה משותפת של מפעיל הכוח עם גופי תורת הלחימה בזרוע היבשה (והדבר נכון, במידה שיאומץ, גם לשאר הזרועות), והמלצה על המענה הנדרש. לעיתים, המענה שיידרש יהיה עדכונה של תורת הלחימה הנכתבת במערכת המוסדית, ולעיתים, ויש להמעיט בכך ככל הניתן, המענה שיידרש יהיה פרסומה של לוחמה וטכניקה קרבית מותאמת חזית.

סכנה נוספת היא שארתו בתוקף של מסמך מותאם חזית, כאשר אחד ממרכיבי המסמך השתנה. לדוגמה כאשר מאפייני פעולת האויב משתנים, ככל הנראה ישתנו הדרישות המבצעיות מהכוחות ואמות

החידוש בהסדרה הנוכחית הוא בהכרה ב"מסמך תורתי מותאם חזית", ובהגדרת הסמכות התורתית לגיבוש ולפרסום מסמך זה

